

Peter Gašparík

Smrť na Liptove

MARENČIN PT

Venované Bobrovcu, Liptovu a Roháčom.
Ale najmä Bobrovcu. Miňovi, predkom,
Esterke a potomstvu.

Peter Gašparík
Smrt' na Liptove

prípád Kornela Karoviča

MARENČIN PT

© Peter Gašparík, 2025
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2025
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media
Layout © Marta Blehová
1074. publikácia
1. vydanie

ISBN 978-80-569-1318-5 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1319-2 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1320-8 (ePub)

Láska niekedy vyjde zo srdca ako malá riečka. Ako prameň, ktorý znenazdajky nájde trhlínu a konečne sa vyleje. A potom už len ten potôčik zurčí, tečie a tečie, a nič ho už nezastaví. Zas a znova nachádza v sebe silu zavlažovať všetko navôkol a tešiť svojho majiteľa dobrým pocitom. Cieľom, nábojom tejto lásky nemusí byť len človek. Môže to byť kraj, krajina, mesto. Naše Slovensko. Liptov. Pre mňa to bol práve Liptov, ktorý sa mi natrvalo v srdci usadil.

Od malého mala som sem chodieval za druhou starou mamou, až kým mi to tety nezakázali. Bolo to kruté, ale žiaľ v mnohých dušiach nenávisť preváži nad na priateľstvom a láskou. No a najčastejšie za tým všetkým stojí majetok. Túžba nepodeliť sa, vlastniť všetko. A na čo to vlastne? Za akým účelom? Aj ten domčúrik liptovskej starej mamy nakoniec spustol. Nik sa oň nestaral. Raz za rok tam vlastníčky zavítali a dom ďalej zarastal trstím. Aký to má zmysel niečo vlastniť a neužívať? Žiaden. To ma naučil život. Ale móda je iná, ľudia netúžia byť šľachetní alebo veľkorysí, túžia byť bohatí. No nie bohatí na skúsenosti, na dobroprajných ľudí vo svojom okolí, ale bohatí len a len na peniaze a na veci.

To ostatné vraj príde potom. Ale príde to naozaj? Podľa mňa nie. Stretol som pri svojej práci v novinách zopár naozaj bohatých ľudí, ale ani jeden sa mi nezdal spokojný a vyrovnaný. Čím viac majetku, tým viac starostí. Treba mať tých peňazí tak akurát, aby mohol človek dôstojne žiť. Pravdou je, že ani to nie je taká maličkosť, zaobstarať ich čestne aspoň toľko. Je to vskutku poriadna námaha.

Sedím sám vo vlaku idúcom z Bratislavy hore na sever a nad týmto všetkým dumám. Po chvíli ma to ale prestane baviť a hľadám rozptýlenie. Začnem rátať biele autá, ktoré sa mihajú na ceste idúcej povedľa železničnej trate, ale aj to sa mi zunuje. Lepšie sa to hrá s deťmi, keď sú naporúdzí. Ja som však pri sebe žiadne deti nemal. Poobzerám sa po vozni, ktorý je poloprázdny. V mojej štvorke nik nesedí, ale krížom oproti mne sedí dievča, mladá žena, ktorá číta knihu. Celkom nezvyčajné v dnešnej dobe. Nebehá zúrivo palcom po obrazovke mobilu, ale sústredene číta. Názov knihy je ukrytý na jej kolenách. Nie, kolená ma nezaujímajú, veď by mi mohla byť dcérou, zaujíma ma, čo číta, a v duchu tipujem aspoň žáner. Romantická literatúra nie, fantasy nie, klasici nie, beatnici možno. Nenápadne ju pozorujem. Môže mať tak devätnásť-dvadsať rokov, na tvári jej svieti zopár červených postpubertálnych vyrážok, ale inak má príjemnú podlhovastú tvár s jemným nosom a jemnými perami. Oči nevidím, lebo hľadia do knihy. Nedá mi to.

„Prepáčte, že vás vyrušujem...”

Nepočuje ma. Je príliš zahľbená do čítania a na ušiach má slúchadlá spojené cez bluetooth s mobilom.

„Prepáčte!” zvolám ostrejšie.

Zdvihne zrak a hľadí na mňa zastreto, akoby ju niekto zobudil zo sna. Je ticho. Jej oči sú hnedé. Dá si dole slúchadlá.

„Naozaj mi prepáčte. Ale nudím sa a tých mobilov mám už po krk, nechcete sa so mnou porozprávať?“

Stále nereaguje, rozhoduje sa, čo so mnou, či ma odignorovať, alebo čo vlastne. Využijem tú jej neistotu.

„Poviete mi aspoň, čo to čítate?“

Instinktívne privrie knihu a ukáže mi názov.

Ani klasici, ani básne, triler. Na knihe svieti červený nápis Jo Nesbø a Snehuliak.

„Máte rada Joa Nesbøa?“

„Ako sa to vezme.“ Hlas má ešte mladistvý, nevyhranený.

„Prečo ako sa to vezme?“

„No tak. Nedá sa povedať, že ho mám rada, ale čítam ho, lebo ma to baví. Chcem vedieť, ako sa to skončí a tak...“

„Zaujímavé. A akú literatúru máte najradšej?“

Spýtavo na mňa hľadí. Zas ju zachvátia pochybnosti, či pokračovať v rozhovore. Kto vlastne som? Obzrie sa, či sú okolo nás aj iní ľudia a či jej nič nehrozí.

„Prepáčte, volám sa Kornel Karovič a pracujem ako fotograf v novinách a občas aj píšem.“ Podávam jej ruku. Nakoniec mi podá tú svoju.

„Ja som Simona. A... ťažko povedať, čo mám najradšej... čítam všetko, čo ma baví...“

Hneď ma poteší jej ľúbivá liptovská slovenčina, do ktorej sa zaľúbil i Štúr.

„Aj niečo slovenské...?“ spýtam sa.

Zamyslí sa.

„To asi nie. Iba ak sa ráta povinné čítanie... a ani to nebolo také pravé čítanie... Skôr sme si len s učiteľkou na hodine prečítali, o čom tá kniha je... a vy? Kam sa zberáte? Píšete nejaký článok?“

„Ja? No... vlastne nie. Po rokoch idem navštíviť kraj, kam som chodieval na prázdniny. Tam som zažil krásne detské okamihy šťastia a slobody. A nikdy som na ne nezabudol.“

„A kde to je?“

„Liptov,“ odpoviem jednoslovne a cítim zas a znova, ako nerád odpovedám druhým ľuďom na otázky. Som zvyknutý pýtať sa, spovedať a skúmať druhých, ale nie, aby sa niekto vypytoval mňa.

„Liptov je široký pojem. Kde presne?“ spýta sa.

„A vari ste vy z Liptova?“ odpoviem protiotázkou.

„Kde presne?“ zopakuje otázku.

„Bobrovec.“

„Bobrovec poznám.“

„Naozaj?“

„Aj ja tam idem.“

Nechce sa mi veriť takej náhode. To by sa malo stávať len vo filmoch. Lenže aj samotný život vie byť nevyspytateľným režisérom.

„Ako to?“

„Idem totiž na pohreb bratrancovi. Iba na víkend, v pondelok mám skúšku.“

„Akú skúšku?“

„Na univerzite v Brne.“

„A čo študujete?“

„Jazyky,“ povie to tak, akoby už v danej téme nechcela pokračovať.

„Aj vy ste odtiaľ?“ vrátim sa k pôvodnej téme.

„Odkiaľ?“ vráti mi otázku.

„No predsa z Bobrovca...“

„Vlastne som z Mikuláša, ale otec je z Bobrovca.“

Chcem sa jej vypytovať ďalej, ale vonku sa strhne búrka, hrmí a dážď zúrivo klepoce na strechu vozňa. Otočím hlavu k oknu a vidím, ako ponad Maru čierňava prikrýva tatranské končiare veľkou rýchlosťou. Aj vozeň akoby sa ochladil, strasie ma a naskočia mi zimomriavky. Roháče takmer celé zmizli z dohľadu, už sú vidieť len najmenšie Babky, iba ony tam osamelo svietia na jasnej oblohe a odovzdane čakajú, kým aj ich neprikryje tvrdohlavá búrková čerň.

„A čo vy idete robiť do nášho kraja?“ Simona takmer kričí. Je zvedavá a spoločný cieľ cesty nás spojil.

„Idem na oslavu kamarátovi. Nevidel som ho roky, ale ako sa hovorí, staré kamarátstva, ozajstné kamarátstva. Ved' to uvidíte sama, v živote stretnete množstvo ľudí, ale najbližší sú vám tí z detstva a z mladosti. Tí neskorší známi vo vás nikdy nevyryjú takú hlbokú ryhu...“

„A kamarát je z Bobrovca?“

„Hej... aj moja stará mama bola odtiaľ a ja som tam chodieval v detstve na prázdniny... ale to som vám už povedal...“

Nechce sa mi jej vešať na nos priveľa osobných vecí, ale nechcem ani klamať. Možno to vycíti, lebo sa zháči, ale aj tak jej to nedá, a predsa sa spýta: „Ktorý dom?“

„Čo ktorý dom?

„Kde bývala vaša stará mama?“

Na chvíľu sa zháčim ja, ale nakoniec odpoviem.

„Hore pri parku. Oproti zvonici. Voľakedy aj tadiaľ viedol potok...“

„Ten opustený?“

„On nie je opustený. Má majiteľky. Iba sa oň nestarajú...“

„Tak to môžeme byť pokojne aj rodina,“ povie Simona, usmeje sa a celá sa akosi ešte viac uvoľní.

Neviem, čo na to povedať, tá náhla blízkosť ma akosi zneistí, nie som na to zvyknutý. V Bratislave to vnímame inak. Nik v paneláku, na celej ulici a možno i v celej Dúbravke nie je moja rodina. Nevieme o sebe, kto má akú minulosť, ako sa volali predkovia, s niektorými susedmi sa dokonca ledva pozdravím, hoci sa vídavame roky. Našťastie zase začne hrmieť a ja už márne hľadám zrakom Babky. Zmizli v temnote tak ako aj ich ostatní roháčski spoločníci.

Simona sa usmeje a povie: „Májové búrky.“

Ja neviem čo s tým. Rád sa s ľuďmi na chvíľu zblížim, a potom ich nechám tak. Bez zodpovednosti. Toto je však iné zblíženie. Oveľa bližšie. Zblíženie na základe miesta, na základe pôvodu. Je oveľa hlbšie a prirodzenejšie. Ťažšie sa pred ním uniká.

Im však tá minulosť zostala a mne ju vzali. A to je veľký rozdiel. Aj keď... Miesto mi vzali, ale lásku mi vziať nemohli. Láska sa ukradnúť nedá, tak ako neudusíš prameň, ktorý sa predral na povrch.

Stačí pár podnetov a znova sa rozprúdi ako dravá rieka.

Hľadím von z okna a ponorím sa do spomienok. Sedíme so starou mamou vo vlaku. Ja mám osem a ona ktoviekoľko. Rozbaľuje svoje voňavé buchty s tvarohom a s hrozienkami, a ja sa ich neviem dojesť.

Rozprávať sa s novou spoločníčkou sa mi už veľmi nechce. Tou blízkosťou sa z toho rozhovoru zrazu stalo čosi záväzné a ja som sa v tom nevedel dobre orientovať. Znova niekam patríť i nepatríť zároveň. Mám v tom len zmätok. Prišiel som si na Liptov oddýchnuť. Na chvíľu zabudnúť na Bratislavu, na Bočkaja, na minulosť, na to, ako sa celkovo neviem vtesnať do svojho života. Chcem myslieť len na to, čo bude, odtrhnúť sa z reťaze, opiť sa. Lenže na to som si asi vybral zlý kraj. Nedá sa zabúdať na miestach našej minulosti. Na to treba ísť do Thajska, do Južnej Ameriky, niekam, kde nás nové zážitky celkom a bezo zvyšku pohltia svojou novotou.

Liptovský Mikuláš sa nezadržiateľne blíži. Už nehrmí, ale na vozeň stále prudko dopadajú dažďové kvapky, akoby ho chceli prederaviť. Vlak ide pomaly a opatrne. Mám chuť otvoriť okno a nadýchať sa vlhkého severného vzduchu, ale otvárajúce sa okná vo vlakoch sú už len ďalekou minulosťou.

Nahradila ich všadeprítomná a často nefunkčná klimatizácia. Ani teraz samozrejme nestíha, lebo na čele sa mi od toho dusna objavia kropaje potu a mám pocit, že mi roztrhne moje astmatické pľúca.

„Vodu?“ spýta sa Simona a ustarane na mňa pozrie.

„Nie, netreba!“ vyhlásim.

„Je tu naozaj dusno,“ povie ona.

„Tak dobre. Ja som svoju už dopil.“

Prekonám svoju hrdosť a poriadne si odpijem z podávanej fľaše. Je v nej ešte stále chladivá lahodná neperlivá tekutina. Najvzácnejšia a zároveň taká ponížovaná v našich končinách. Voda, vodička, vodulienka. Popravím sa na chvíľu. Klimatizácia už našťastie spracovala zmenu tlaku a vlhkosti a začne púšťať dnu o čosi čerstvejší vzduch.

„Lepšie?“

Prikývnem.

„A čo sa stalo tvojmu... vášmu bratrancovi?“

„Pokojne mi tykajte... Nikto nevie... našli ho mŕtveho na Baywatchi.“

Spomeniem si, že tak sa volá nádrž z chladnej Jalovčianky za dedinou, kde sa v lete kúpe.

„Na Baywatchi? Utopeného v jazere?“

„Nie, obeseného vedľa v tej opustenej budove.“

Matne si tiež spomeniem, že naozaj vedľa nádrže stála akási budova.

„A prečo to spravil?“

Simona mykne plecami a neodpovie priamo na otázku.

„...on bol také zlatíčko... každý ho mal rád.“

„Aj ty?“

„Aj ja. Aj keď som ho nepoznala. Bol odo mňa o pätnásť rokov starší. V lete sa mal ženit...“

„To bude smutný pohreb. Pohreb je vždy smutný, ale keďže nemal ani štyridsať...“

„Ako to vieš?“

„Vyráтал som si...“

Simona sa usmeje, nežne, ale vzápätí zosmutnie. Zaleskne sa jej v mierne šikmých hnedých očiach a kútiky jej tiež trochu ovisnú. Zahanbím sa, že mladému človeku zbytočne pridávam zlú náladu. Aj tak si jej o chvíľu užije dosť.

„Keď som mal asi osem, cestoval som prvýkrát v živote vlakom s mojou bobroveckou starou mamou. Nikdy na ten zážitok nezabudnem. A hlavne na tie buchty, ktorými ma častovala, aby som vydržal. Pokojne by som pri tých buchťách vydržal až do Užhorodu.“ Chcem zmeniť tému a nič lepšie ako moja spomienka mi nenapadne. Simona sa usmeje. Verím teda, že som svoje temné reči trochu napravil. Aj kútiky sa jej opäť zdvihnú do drobného úsmevu.

Vlak už ide celkom pomaly. Nezadržateľne sa blíži do mikulášskej stanice. Na perónoch stoja ľudia chrániaci sa dáždnikmi.

„Po mňa prídu rodičia. Vezmeme vás.“

Rýchlo hľadám výhovorky. Necítim sa na ďalších nových ľudí, ešte nie. Najprv sa zvitám s Miňom a potom uvidím, čo ostatní. Všetko pekne po poriadku. Postupne.

„Ďakujem, ale to asi nepôjde. Musím ešte niečo vybaviť v Mikuláši.“

Simona na mňa skúmavo pozrie, ale nič na to nepovie.

Vlak definitívne zastaví. Simona máva cez okno dvom

ľuďom pod dáždnikom. Nevidím im do tváre. Tvárim sa, že niečo hľadám.

„Len choď, choď,“ hovorím jej. „A dobre si to doma uži.“

„Ako chcete. Možno by ste spoznali aj našich... myslím aj z minulosti...“ Je pre ňu náročné tykať mi, keďže som oveľa starší.

„Len choď, ja neviem nájsť mobil.“ Viem veľmi presne, že ho mám vo vrecku. Nechcem s ňou vyjsť naraz a zoznamovať sa.

„Ako chcete, veď sa v Bobrovci hádam uvidíme. A kde vlastne robíte? Nech viem...“

„Som fotografom v Stare.“

Vypleštlí oči, ale už nič nepovie. Kto by na Slovensku nepoznal Star? Na konci chodby mi ešte zamáva. Ja si rýchlo pobalím tých pár vecí, čo som si vzal, a pre istotu sa vydám k východu na opačnej strane vozňa. Ešte skontrolujem, že ich už nevidím, a vystúpim. Dážď je chladný, jeho ostružliny ma pichajú po celom tele. Rýchlo utekám k hlavnej budove, aby som sa tam schoval. Keď sa tam dostanem, vyberiem mobil, aby som skontroloval čas. Sú len dve hodiny poobede. Miňovi som povedal, že prídem až po piatej, ale nakoniec som doma nevedel vydržať a šiel som na skorší vlak. Nebudem ho stresovať, rozhodnem sa, určite je v robote, zavolám neskôr. Keď smartfón vkladám späť do vrecka, prefrčí okolo mňa mladík a vytrhne mi ho z ruky. Rozbehnem sa za ním, ale moje kilá navyše ma brzdia v zrýchlení. Je to, akoby som mal na chrbte vrece zemiakov. No šprintujte s nimi. Nemožné.

„Zlodeej! Zlodeej!“ zakričím aspoň na plné hrdlo.

Mám šťastie, hneď vonku sa práve objavia dvaja železnič-

ní policajti a inštinktívne utekajúceho mladíka lapia. Tomu pritom vypadne môj telefón. Každý z nich ho drží za jednu ruku a on sa márne pokúša vo vzduchu odraziť a znova rozbehnúť. Dobeďnem k nim. Mladík má na sebe starý vojenský pršíplášť siahajúci až po kolená.

Policajti sú na seba hrdí a usmievajú sa.

Mladík sa hneď pustí do presviedčania.

„Šéfko, nenahláste ma. Načo by vám to bolo. Aj tak je to už jedno.“

Ja medzitým zodvihnem mobil a pokúšam sa ho spojazdniť. Displej praskol, ale inak to vyzerá, že funguje.

„Chcete to oznámiť?“ spýta starší z policajtov.

Pozriem na mladíka, ktorému planie tvár, akoby mal nejakú horúčku.

Fet, napadne mi.

„A čo by som z toho mal?“ spýtam sa smerom k policajtom.

Policajti na seba pozerú s úsmeškom.

„Úprimne? Nič! Budte rád, že máte svoj mobil.“

„Ale je rozbitý.“

„To je pravda. Ale aspoň sa nikto nedostal k vašim údajom. To je to, čo má dnes väčšiu cenu.“

„Dobre, tak to nechajme tak,“ rozhodnem sa.

„Ďakujem!“ vyhlási mladík.

Nasadí na tvár podlízavý výraz. Celý je akýsi vychudnutý, aj tvár má vycivenú.

„Máte to u mňa. Sľubujem,“ rozpráva ďalej.

„A ako by si mi to ty vedel vrátiť?“ spýtam sa ho.

„Nikdy neviete, šéfko, nikdy neviete.“